

Verdier i velferdsteknologi: Kan velferdsteknologi være skadelig?

Ph.D. Yngve Dahl
SINTEF IKT
Institutt for datateknikk og informasjonsvitenskap, NTNU

Hva er velferdsteknologi?

*"Med velferdsteknologi menes først og fremst teknologisk assistanse som bidrar til **økt trygghet, sikkerhet, sosial deltakelse, mobilitet og fysisk og kulturell aktivitet**, og styrker den enkeltes evne til å klare seg selv i hverdagen til tross for sykdom og sosial, psykisk eller fysisk nedsatt funksjonsevne.*

Velferdsteknologi kan også fungere som teknologisk støtte til pårørende og ellers bidra til å forbedre tilgjengelighet, ressursutnyttelse og kvalitet på tjenestetilbudet.

Velferdsteknologiske løsninger kan i mange tilfeller forebygge behov for tjenester eller innleggelse i institusjon."

(NOU 2011: 11 Innovasjon i omsorg)

Hvilke og hvem sine verdier?

- 24/7 overvåkning *kontra* egenmestring.
- Trygghet og sikkerhet *kontra* mobilitet, fysisk aktivitet og sosial deltagelse.
- Omsorgsmottakers perspektiv *kontra* omsorgsyters perspektiv.

Hvilken rolle spiller teknologi i det å fremme (eller hemme) verdier?

Føringer i teknologi

- Føringer (engelsk: bias): Verdier, antakelser, fordommer som ligger latent i teknologi.
- Kilder til føringer:
 - Designeren/oppfinneren
 - Samfunnet
- Teknologien, eller *føringer* i teknologien, avgjør i stor grad
 - effekter av bruk
 - hvordan vi oppfatter "verden" og bruker teknologien.
 - hvem som har kontroll.

Teknologi
bestemmer sine egne effekter

Velferdsteknologi bestemmer sine egne effekter

Eksempler fra utprøving av GPS i omsorgssammenheng:

- “Oppmerksomhets-tyveri”.
 - Er den på eller av? Har den strøm?
 - Har den satellitt-kontakt?
 - ”Ulv, ulv”-situasjoner (falske alarmer)
- Hente-situasjoner.
- Kan også brukes til å begrense en persons aksjonsradius.

Teknologi påvirker hvordan “verden” oppfattes

Velferdsteknologi påvirker hvordan “verden” oppfattes

GPS

En prikk på et kart.

Dør sensor

En åpen eller lukket dør.

Medisin
dispenser

En medisineringsplan.

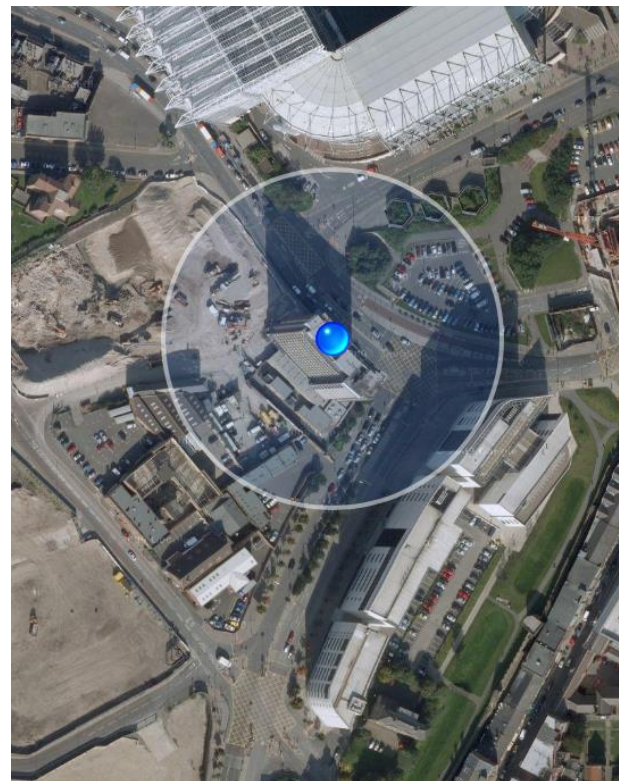
“[Computers] are sometimes associated with a narrowing of the focus of what one looks at. The equipment itself is part of the fascination, so one tends to look only at what it reveals.”

(A. Pacey, *Meaning in Technology*, 2001)

Velferdsteknologi påvirker hvordan “verden” oppfattes

Velferdsteknologi er ofte “symptom-orientert”:

- Kan påvirke interaksjon mellom omsorgsmottaker og omsorgsyter.
- God kjennskap til omsorgsmottaker er ofte en forutsetning for å gjøre “riktige” valg.
- Hva slags og hvor mye informasjon bør presenteres?

Teknologi bestemmer hvem som har kontroll

Velferdsteknologi

bestemmer hvem som har kontroll

- Passiv bærer kontra aktiv bruker.
- Hvilken modell skal ligge til grunn for teknologi for omsorgsanvendelser?
 - Overvåkning (passiv omsorgsmottaker)
 - Samarbeid (aktiv omsorgsmottaker)

Hvordan fremme ”riktige” verdier i gjennom velferdsteknologi

- Utvikle teknologi og tjenester i tett samarbeid med brukere.
 - Omsorgsmottakere, pårørende, omsorgsarbeidere
 - Ny teknologi krever ny tjeneste-design.
- Praktisk utprøving.
 - Side-effekter av bruk av teknologi kan være vanskelig å identifisere.
- Utforske ”nye” måter å tenke på mht teknologi anvendt i omsorgssammenheng.

Oppsummering og konklusjon

- *Føringer* (verdier, antakelser, fordommer) i velferdsteknologi avgjør i stor grad
 - effekter av bruk.
 - hvordan vi oppfatter ”verden” og bruker teknologien.
 - hvem som har kontroll.
- Teknologi anvendt for omsorgsformål definerer høy grad *hva* omsorg er.

